

KAS, KAIP IR KODĖL ŠNIPINĖJA LIETUVOJE

Šios atmintinės tikslas – informuoti Lietuvos piliečius apie užsienio valstybių žvalgybos tarnybų veiklos Lietuvoje tikslus, keliamas grėsmes ir patarti, kaip tokią veiklą atpažinti bei išvengti galimų pavojingų kontaktų.

Užsienio valstybių šnipinėjimą įprasta sieti su Šaltojo karo epocha, tačiau jo reikšmė nemažėja ir šiandien. Šnipinėjimo grėsmė aktuali ir Lietuvos Respublikai. Kai kurios užsienio valstybės Lietuvoje turi interesų, kuriems įgyvendinti nepakanka viešai prieinamos informacijos. Tų valstybių žvalgybos institucijos siekia gauti įslaptintų ir kitų jų interesams svarbių duomenų. Žvalgybų surinktą informaciją užsienio valstybės naudoja siekdamos paveikti Lietuvos vidaus ir užsienio politiką, trukdyti įgyvendinti strateginius projektus, silpninti Lietuvos karinius pajėgumus bei veikti viešąją nuomonę.

2004 – 2014 m. dėl atskleisto šnipinėjimo iš Lietuvos buvo išsiųsti 11 užsienio valstybių žvalgybos pareigūnų. Šnipinėjimo tyrimai nebūtinai baigiami užsienio žvalgybos tarnybų darbuotojų ir jų agentų sulaikymu ar išsiuntimu iš valstybės, tačiau tokia veikla yra kontroliuojama ir neutralizuojama jos keliamą žala.

Su šnipinėjimu gali susidurti kiekvienas Lietuvos pilietis, kuris dirba užsienio žvalgybos tarnybas dominančioje institucijoje ar organizacijoje, turi darbinių ryšių su tokiais institucijomis ar pažįsta jose dirbančių asmenų. Tai gali įvykti įvairiomis, iš pirmo žvilgsnio jokių įtarimų nekeliančiomis aplinkybėmis tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse.

Užsienio valstybių vykdomas šnipinėjimas kenkia valstybės interesams. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas šnipinėjimą priskiria prie nusikaltimų valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai.¹

Įtraukimas ar išitraukimas į neteisėtą užsienio žvalgybų veiklą gali sugriauti ir Jūsų karjerą bei asmeninį gyvenimą.

Kas šnipinėja Lietuvoje?

Lietuvoje šnipinėja užsienio valstybių žvalgybos tarnybos, vykdančios valstybių vadovų ir jų įgaliotų pareigūnų užduotis. Žvalgybos tarnyboms nurodoma išgauti įslaptintą bei kitą svarbią informaciją apie konkrečias Lietuvos politikos ir ekonomikos sritis, šalies dalyvavimą tarptautiniuose procesuose. Be informacijos rinkimo, užsienio žvalgybos tarnybos taip pat siekia paveikti Lietuvos valstybinių institucijų sprendimus bei daryti įtaką viešajai nuomonei.

Aktyviausiai ir agresyviausiai prieš Lietuvą veikia Rusijos žvalgybos tarnybos. Prieš Lietuvos interesus taip pat veikia Baltarusijos ir kelių kitų valstybių žvalgybos tarnybos. Rusija siekia rinkti informaciją apie Lietuvą ir jos subjektus, kurią vėliau galėtų panaudoti priimdama politinius ir ekonominius sprendimus. Baltarusija ir kitos valstybės labiau domisi informacija, tiesiogiai susijusia su jomis: šių šalių politinės opozicijos veikla, ryšiais Lietuvoje ir pan.

¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas už šnipinėjimą ir kitas panašaus pobūdžio nusikalstamas veikas numato bausmes nuo 3 iki 15 metų laisvės atėmimo.

Kas domina Lietuvoje veikiančias užsienio žvalgybos tarnybas?

Užsienio žvalgybos tarnybas Lietuvoje domina politinė, ekonominė, karinė, mokslinė ir technologinė informacija:

- ką žino valstybės vadovai;
- planuojami užsienio politikos sprendimai, derybinės pozicijos, dvišalių ir daugiašalių tarptautinių susitikimų turinys;
- duomenys apie politinių partijų vidaus gyvenimą, jų santykius su kitomis politinėmis partijomis, rinkimų planus, finansinius rėmėjus;
- duomenys apie Lietuvos politinius lyderius, jų požiūriai, nuomonės vidaus ir užsienio politikos klausimais, ateities planai ir perspektyvos, asmeninės savybės ir interesai;
- situacija Lietuvos ekonomikai ir nacionaliniam saugumui svarbiuose ūkio sektoriuose, strateginiai projektai;
- Lietuvos žvalgybos tarnybų surinkta informacija apie iš užsienio kylančias grėsmes, jų tyrimą, vertinimą ir neutralizavimą;
- Lietuvos ginkluotųjų pajėgų karinė parengtis, bendradarbiavimas su partneriais NATO ir ES;
- Lietuvoje kuriamos naujausios technologijos, skirtos karinėms ir civilinėms reikmėms;
- valstybės institucijų fizinių ir juridinių asmenų registrai, informacija apie Lietuvos institucijas, įmones, organizacijas;
- Lietuvos subjektų ryšiai su nedemokratinėmis šalių opozicinėmis jėgomis ir parama jų pilietinės visuomenės plėtrai.

Ar Jūs galite dominti užsienio žvalgybą?

Žvalgybos tarnybos planuoja savo veiklą: nustato institucijas ar kitus objektus, kuriuose yra jas dominančios informacijos, bei ieško būdų, kaip šią informaciją gauti. Vienas svarbiausių žvalgybos metodų – žmogiškoji (arba agentūrinė) žvalgyba. Pirmiausia žvalgybos tarnybos nustato asmenis „taikinius“, kurie galėtų tapti jų informacijos šaltiniais. Pasirenkant konkretų asmenį svarbiausi du kriterijai: (1) jo (jos) galimybės gauti dominančią informaciją ir (2) motyvai bendradarbiauti su užsienio žvalgybos tarnybomis.

Jūs ar Jūsų kolegos galite tapti tokiais „taikiniai“, jei dirbate su įslaptinta ar kita svarbia politine, ekonomine ar karine informacija. Užsienio žvalgybos tarnybas domina ne tik dirbantieji su įslaptinta informacija, bet ir tam tikros žvalgybą dominančios srities (ekonomikos, politikos, karinių reikalų) specialistai ar perspektyvūs asmenys. Todėl net jeigu šiuo metu neinate jokių svarbių pareigų, nedirbate su įslaptinta informacija, esate studentas, jaunas politikas, žurnalistas ar mokslininkas, taip pat galite dominti užsienio žvalgybas.

Žvalgybos tarnybos visada sieks surinkti informacijos apie Jūsų asmeninį gyvenimą. Galbūt Jūsų netenkina esama finansinė padėtis (slegia skolos, gydymo išlaidos ir pan.)? Gal jaučiatės neįvertintas darbe ir siekiate įrodyti, kad gebate daugiau? Gal baiminatės dėl Jus galinčios kompromituoti informacijos pavišinimo (sunkumai šeimoje, seksualinė orientacija, priklausomybės ir pan.)? O gal simpatizuojate užsienio valstybei dėl savo įsitikinimų ar tautybės? Jei esate pažeidžiamas, žvalgybos tarnybos turės daugiau galimybių Jumis pasinaudoti.

Buvęs Estijos gynybos ministerijos padalinio, atsakingo už išlaptintos informacijos apsaugą, vadovas Hermanas Simmas 13 metų slaptai bendradarbiavo su Rusijos žvalgybos tarnybomis. Jis perdavė Rusijos žvalgybai daugybę slaptų dokumentų apie NATO saugumo politiką, šifruotas ryšių sistemas, su Rusija susijusią žvalgybos informaciją. H. Simmas taip pat nurodydavo Rusijos žvalgybos tarnyboms savo kolegas, kurie buvo pažeidžiami. H. Simmo išdavystę lėmė klasikinių motyvų derinys: noras gyventi prabangiai, kerštas ir baimė. H. Simmas jautė nuoskaudas valstybei dėl to, kad buvo atleistas iš Estijos policijos vadovo pareigų. Jis taip pat bijojo būti šantažuojamas, nes praeityje bendradarbiavo su SSRS KGB. Rusijos žvalgybos tarnybos puikiai žinojo H. Simmo biografijos detales, charakterio savybes bei silpnybes ir tuo pasinaudojo.

Užsienio žvalgybos tarnybos informaciją apie potencialius taikinius renka įvairiais būdais. Duomenys apie Jūsų asmenį gali būti renkami per įvairius renginius Lietuvoje ir užsienyje, neteisėtai pasiklausant Jūsų telefoninių pokalbių, be Jūsų žinios prasiskverbiant į asmeninį kompiuterį ir pan. Informacijos apie valstybinių institucijų darbuotojų, dirbančių su išlaptinta informacija, asmeninio gyvenimo detales, charakterį, pomėgius ir problemas taip pat ieškoma socialiniuose interneto tinkluose („Facebook“, „Instagram“, „LinkedIn“ ir kt.). Duomenys apie potencialius informacijos šaltinius gali būti renkami ir iš juos pažįstančių ar jau užverbuotų asmenų.

Užsienio žvalgybos tarnybos gali Jumis susidomėti, kai kreipsitės dėl vizos į užsienio konsulinę įstaigą. Vizos prašyme turėsite nurodyti, kokioje institucijoje ar organizacijoje dirbate, ir tai taip pat gali atkreipti užsienio žvalgybos tarnybų dėmesį.

Kaip prisistatoma?

Pasirinkę „taikinių“ užsienio žvalgybos tarnybų darbuotojai su juo užmezga ir plėtoja asmeninius ryšius. Bendraudami jie dažniausiai stengiasi nuslėpti savo priklausymą žvalgybai. Dažniausiai naudojama diplomatinių atstovybių – ambasadų, konsulatų, gynybos atašatų, prekybos atstovybių – priedanga. Užsienio žvalgybos tarnybų darbuotojai dažnai naudoja ir žurnalistų, mokslininkų, verslininkų, delegacijų narių, nevyriausybininkų organizacijų atstovų priedangą.²

Kaip įtraukiama į šnipinėjimą?

Daugeliu atvejų „taikiniai“ į šnipinėjimą įtraukiami pamažu ir tarsi nepastebimai. Pirmasis kontaktas gali atrodyti atsitiktinis. Jis gali įvykti per konferenciją, diplomatinę priėmimą, užsienio delegacijos vizitą, kultūrinį renginį. Kartais užsienio žvalgybos tarnybos kontaktus su „taikinais“ užmezga dėl „bendrų“ pomėgių – sporto, žvejybos, medžioklės, kolekcionavimo ir pan. Užsienio žvalgybų darbuotojai taip pat ieško jiems įdomių žmonių, lankydamiesi politikų, verslininkų, menininkų klubuose.

Rusijos užsienio žvalgybos tarnybos (SVR) darbuotojas Vladimiras Michailovas 2003–2004 m., laikydamasis konspiracijos, užmezgė ryšius ir mėgino užverbuoti vienos iš Lietuvos valstybinių institucijų tarnautoją. V. Michailovas siekė gauti išlaptintos informacijos apie Lietuvos ir ES politikos planus, susijusius su Rusija. Šis žvalgybininkas Lietuvoje dirbo naudodamasis Rusijos ambasados pirmojo sekretoriaus priedanga. 2004 m. V. Michailovas buvo paskelbtas nepageidaujamu asmeniu Lietuvoje.

² Be to, Rusijos žvalgybos tarnybos vis dar naudoja vadinamuosius žvalgybos „nelegalus“. Jie yra Rusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai, nuolat gyvenantys užsienyje su suklastotais kitų valstybių dokumentais. Pavyzdžiui, Lietuvoje veikė Rusijos žvalgybos „nelegalas“ Sergėjus Jakovlevas, kuris naudojosi Portugalijos piliečio Antonio Graf tapatybe.

Užsienio žvalgybos tarnybų darbuotojai, užmezgę kontaktą, stengiasi susidraugauti su pasirinktu žmogumi. Asmens palankumo siekiama rodant išskirtinį dėmesį, vaišėmis, dovanomis, siūlomos įvairios paslaugos (pavyzdžiui, greičiau išduoti vizą). Užsienio žvalgybos darbuotojai paprastai santykius su „taikiniu“ siekia paversti bičiuliškais: pradeda sveikinti su šventėmis, kviečia į sporto renginius, koncertus, žvejybą ir pan. Siekiama sukurti tokias sąlygas, kad žmogus jaustųsi skolingas ir vėliau, „draugui“ paprašius nedidelės paslaugos, negalėtų atsisakyti. Iš pradžių gali būti paprašyta pateikti kokios nors nereikšmingos ir neslaptos informacijos (pavyzdžiui, pakomentuoti situaciją Lietuvos politikoje ar ekonomikoje), už ją atsilyginama pinigais, dovanomis ar apmokant įvairias pramogas. Vėliau, kai „taikiny“ įtraukiamas į informacijos rinkimą, jo gali būti prašoma gauti įslaptintos ar kitos neviešos informacijos.

Tuo pat metu verbuojamas asmuo pratinamas laikytis konspiracijos. Pavyzdžiui, užsienio žvalgybos darbuotojas siūlo iš anksto aptarti kito susitikimo laiką ir vietą, o tarp susitikimų nebendrauti telefonu. Procesas nuo pirmojo žvalgybos darbuotojo ir asmens susitikimo iki to momento, kai pradedama rinkti įslaptinta ar kita ypatinga informacija, gali užtrukti net kelerius metus. Įtraukimas į šnipinėjimą vykdomas neskubant, kad verbuojamasis nesijaustų „spaudžiamas“ ir išnaudojamas. Paprastai asmuo supranta, kad juo manipuliuoja užsienio žvalgyba tik tada, kai jau yra įtrauktas į neteisėtą veiklą.

Psichologinis spaudimas

Rusijos ir Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos taiko ir agresyvius verbavimo metodus. Šantažas ir kiti psichologinio spaudimo būdai dažniausiai naudojami verbuojant „taikinius“ užsienio valstybių teritorijose. Asmenys gali būti verčiami bendradarbiauti šantažu - dėl padarytų teisės pažeidimų ar amoralių veiksmų (kontrabandos gabenimo, incidentų su vietos policija, avarijų, sukeltų esant neblaiviam, naudojimosi prostitučių paslaugomis ir pan.). Žvalgybos ir saugumo tarnybos, veikdamos savo teritorijoje, gali sąmoningai išprovokuoti tokius Lietuvos piliečių veiksmus ar juos inscenizuoti. „Taikiniai“ gali tapti Rusijoje ir Baltarusijoje dirbantys arba į šias valstybes darbo ar privačiais tikslais vykstantys Lietuvos valstybinių institucijų darbuotojai, politikai, verslininkai, mokslininkai, studentai.³

Nedemokratinėse šalyse verslo priklausomybė nuo įvairių administracinių svertų taip pat gali būti panaudota kaip spaudimo priemonė bendradarbiauti su žvalgybos tarnybomis. Jei verslininkai nesutinka bendradarbiauti, jiems gali būti inkriminuojami finansiniai pažeidimai, sukuriama kitokios teisinės ir administracinės kliūtys plėtoti verslą.

Lietuvos pilietis, turintis leidimą dirbti su valstybės paslaptį sudarančia informacija, reguliariai vykdavo apsipirkti į kaimyninius Baltarusijos rajonus. Grįždamas į Lietuvą, jis vežėsi daugiau nei leidžiama Baltarusijoje įsigytų cigarečių. Lietuvį Baltarusijos–Lietuvos pasienyje sulaukė Baltarusijos muitinės pareigūnai, kurie atliko detalią automobilio apžiūrą bei fiksavo neleistino kiekio cigarečių gabenimą per sieną. Po to Baltarusijos muitininkai supažindino Lietuvos pilietį su KGB atstovu, kuris pasiūlė „išeitį“: bendradarbiauti su KGB ir taip išspręsti visas problemas dėl kaltinimų kontrabanda. KGB grasino, kad jei lietuvis nesutiktų bendradarbiauti, būtų informuota jo vadovybė ir taip sugadinta karjera. Taip pat jam būtų uždrausta įvažiuoti į Baltarusijos teritoriją. Lietuvos pilietis apie incidentą informavo LR valstybės saugumo departamentą. Taip Baltarusijos KGB neteko galimybės šantažuoti Lietuvos pilietį.

³ Žvalgybinį susidomėjimą sukėlę asmenys Rusijoje ir Baltarusijoje gali būti slaptai sekami, klausomasi jų telefoninių pokalbių, slaptai filmuojami ir įrašinėjami viešbučių kambariuose, apžiūrima be priežiūros palikta jų elektroninė įranga, lagaminai. Informacijai apie užsieniečius rinkti užsienio žvalgybos tarnybos gali panaudoti tų asmenų verslo partnerius, draugus, pažįstamus, o jeigu palaikomi dvišaliai institucijų ryšiai – kolegas iš atitinkamos kitos valstybės institucijos. Patartina išvykus į Rusiją arba Baltarusiją vengti įvairių atsitiktinių pažinčių.

Šnipinėjimas per viešus renginius ir susitikimus

Užsienio žvalgybos tarnybos renka informaciją per viešus renginius ar oficialius dalykinius susitikimus. Tokiais atvejais žvalgybos tarnybų darbuotojai ar jų užverbuoti asmenys veikia atvirai. Prisidengdami tariamais profesiniais diplomato ar mokslininko interesais, jie pateikia pašnekovams nekeliančius įtarimų klausimus.

Pavyzdžiui, Lietuvoje reziduojantis užsienio diplomatas gali kreiptis į Jus ir teigti, jog yra atsakingas už savo šalies ir Lietuvos bendradarbiavimą Jūsų veiklos srityje, jis norėtų aptarti aktualias dvišalio bendradarbiavimo problemas. Jei šis diplomatas yra susijęs su žvalgybos tarnybomis, jis gali sumaniai rinkti žvalgybos informaciją net ir „dalykinio“ pokalbio metu. Užsienio žvalgybų darbuotojai siekia neatskleisti, kad jų prašoma informacija yra reikalinga žvalgybai. Pavyzdžiui, Jums gali teigti, kad reikia bendros informacijos apie Lietuvą - moksliniam tyrimui, disertacijai rengti, užsienio politinių tyrimų centrui, žiniasklaidai ar diplomatinei ataskaitai. Po įtarimų nekeliančių pirmųjų pokalbių užsienio žvalgybos darbuotojas, įvertinęs situaciją ir Jūsų žvalgybines galimybes, gali mėginti užmegzti reguliarius santykius ir domėtis tik tam tikra informacija.

Buvęs „Baltijos tyrimų instituto“ Kaliningrade direktorius Vadimas Smirnovas, megdamas pažintis su Lietuvos politikais ir politologais bei rinkdamas žvalgybos informaciją, naudojo pretekstą, jog rašo disertaciją apie Lietuvos politinį elitą. V. Smirnovą domino detalūs klausimai apie konkrečius Lietuvos politikus ir politines partijas. 2012 m. dėl ryšių su Rusijos žvalgybos tarnybomis ir priešiškos Lietuvai veiklos V. Smirnovas buvo įtrauktas į asmenų, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvą, sąrašą.

Jūsų klausosi

Kai užsienio žvalgybos tarnybos neturi galimybių surinkti reikiamą informaciją iš žmogiškųjų šaltinių arba tai yra pernelyg rizikinga, jos naudojasi kitais būdais. Vienas iš jų – žvalgyba techninėmis priemonėmis. Šiuolaikinės technologijos leidžia žvalgybos tarnyboms vykdyti slaptą telefoninių pokalbių pasiklausymą kitų valstybių teritorijoje. Užsienio žvalgybos tarnybos taip pat turi tokias galimybes Lietuvoje. Todėl neapsaugotu telefoniniu ryšiu negali būti aptariama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija. Pažymėtina, kad neapsaugotu telefoniniu ryšiu neturėtų būti aptariama ir valstybės ar tarnybos paslapties nesudaranti, tačiau valstybės nacionaliniam saugumui, užsienio ir vidaus politikai bei ekonomikai svarbi informacija. Esant užsienyje, rekomenduotina telefonu neaptarinėti jokios jautrios asmeninės informacijos.

2013 m. birželio mėnesį vaizdo įrašų portale „Youtube“ buvo išplatinti Lietuvos diplomatų telefoniniai pokalbiai. Be kitų temų, neapsaugotu telefoniniu ryšiu diplomatai aptarinėjo Lietuvos santykių su Armėnija, Azerbaidžanu, Turkmėnistanu klausimus. Telefoniniai pokalbiai buvo išversti, subtitruoti ir įkelti į „Youtube“ portalą. Panašus atvejis buvo 2006 m., kai Rusijos TV kanalas „Pervyj“ parodė siužetą, kuriame buvo pateikti perimti telefoniniai pokalbiai tarp Lietuvos diplomatų ir tuometinio Gruzijos parlamento Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininko. Abiem atvejais perimtų telefoninių pokalbių turinys buvo naudojamas Rusijos propagandos tikslais.

Kibernetinis šnipinėjimas

Užsienio žvalgybos tarnybų pastangos perimti įslaptintą informaciją ar asmens duomenis pasinaudojant informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis yra sparčiai auganti grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui. Užsienio žvalgybos tarnybos siekia užkrėsti valstybinių institucijų, verslo kompanijų ir privačių asmenų kompiuterius šnipinėjimui skirta programine įranga. Virusas į Jūsų kompiuterį gali patekti per išorines duomenų laikmenas (USB atmintines, kompaktinius diskus), kurias Jums gali „geranoriškai“ perduoti užsienio žvalgybos darbuotojas ar jo užverbuotas asmuo. Virusas taip pat gali atkelti elektroniniu paštu kartu su prisegta „pdf“ ar kitokio tipo byla. Jei informacija iš užkrėsto internetinio kompiuterio USB ar kitomis jungtimis perkeliama į kompiuterį, kuriame laikoma įslaptinta ar kita jautri informacija, kartu perkeliama ir šnipinėjimo virusas. Speciali šnipinėjimo programinė įranga renka užkrėstame kompiuteryje esančius duomenis ir siunčia juos viruso valdytojui bei leidžia jam nuotoliniu būdu stebėti ir valdyti užkrėstą kompiuterį.

2013 m. rugsėjį Sankt Peterburge vykusiame G20 valstybių vadovų susitikime renginio šeimininkai svečiams padovanojo USB atmintines ir firminus telefonų kroviklius, kuriuose buvo paslėpta šnipinėjimo įranga. Atlikus įteiktų dovanėlių techninę ekspertizę, USB laikmenose buvo rasta šnipinėjimo programinė įranga, leidžianti nuskaityti informaciją iš asmeninių kompiuterių. Telefonų krovikliuose taip pat rasta priemonių, perimančių informaciją iš išmaniųjų telefonų.

Kaip suprasti, kad Jumis domisi užsienio žvalgybos?

Dažniausiai šnipinėjimas yra ilgas, nuoseklus ir gerai slepiamas veiksmas. Visgi, susipažinus su žvalgybos tarnybų naudojamais metodais ir veiklos būdais, šnipinėjimas gali būti pastebėtas ir sustabdytas. Toliau pateikiame situacijas, kurios rodo, kad Jumis gali domėtis užsienio žvalgybos tarnybos.

- Užsienietis (ypač užsienio diplomatas ar kitas pareigūnas) skiria daug pastangų siekdamas užmegzti draugiškus santykius ir įgyti Jūsų palankumą. Toks asmuo dažnai kviečia praleisti laiką neoficialioje aplinkoje, ieško bendrų pomėgių, vaišina restoranuose, dovanoja dovanas.
- Diplomatas ar kitas užsienio pareigūnas prašo „draugiškos“ paslaugos. Pradžioje tai gali būti prašymas surasti nereikšmingos informacijos (pavyzdžiui, viešus statistinius duomenis). Ilgainiui jis vis labiau ima domėtis įvairaus pobūdžio jautria ar įslaptinta informacija.
- Užsienietis prašo neskambinti į jo darbo arba mobilųjį telefoną ir siūlo dėl kitų susitikimų vietos ar laiko susitarti iš anksto (t. y. per vykstantį susitikimą) arba bendrauti naudojantis bendra elektroninio pašto dėžute.
- Per neoficialius pokalbius mažai pažįstamas užsienietis provokuoja Jus atvirauti – pasakoja savo gyvenimo detales (nebūtinai tikras) ir subtiliai domisi Jūsų biografija, materialine padėtimi, politinėmis pažiūromis, vertybinėmis nuostatomis, karjeros perspektyvomis, santykiais su kolegomis ir t. t.
- Užsienio pilietis per oficialų vizitą Lietuvoje elgiasi įtartinais: jo oficialus statusas yra aukštesnis nei priklausytų pagal oficialiai užimamas pareigas, jis neišmano savo oficialios veiklos specifikos arba jis buvo ištrauktas iš delegacijos sudėtį paskutinę akimirką.
- Žvalgybos tarnybos (ypač Rusijos ir Baltarusijos) gali bandyti su Jumis susisiekti, kai išvyksite į užsienio valstybes darbo, verslo, turizmo ar asmeniniais reikalais (lankyti gimines ar draugus). Jei Jumis domisi užsienio žvalgyba, Jus gali sąmoningai pakviesti į užsienį dalyvauti įvairiuose renginiuose. Šiuo atveju įtarimą turėtų kelti apmokamos kelionės

išlaidos, organizuojamos vaišės ir įvairūs pasilinksminimai, vėliau galintys kompromituoti „rizikingi“ pasiūlymai, demonstruojamas neadekvatus dėmesys, įkyrus domėjimasis darbiniais ir asmeniniais klausimais.

- Jūsų verslo įmonė arba verslo partneriai Rusijoje ir Baltarusijoje neįprastai dažnai tikrinami priežiūros institucijų, jiems dirbtinai kuriamos administracinės ir teisinės kliūtys, neišduodami leidimai, vizos ir pan. Šias problemas už tam tikras paslaugas ir informaciją apie konkrečius asmenis ar Lietuvos institucijas siūlo išspręsti įvairiai prisistatantys „tarpininkai“ ar „atstovai“.

Ko reikėtų vengti?

Asmenys, disponuojantys išlaptinta arba jautria informacija, savo profesinėje veikloje ir asmeniniame gyvenime turi laikytis tam tikrų saugumo ir atsargumo taisyklių.

Pateikiame keletą patarimų, kaip reikėtų elgtis, norint išvengti užsienio žvalgybos ir saugumo tarnybų keliamų pavojų ir neįsitraukti į neteisėtą veiklą.

- Valstybinių institucijų darbuotojai su užsienio valstybių diplomatais ar kitais oficialiais pareigūnais turėtų susitikti tik tokiais atvejais, kai šie oficialiai kreipiasi į instituciją ir tokį susitikimą patvirtina institucijos vadovas.
- Riboti užsienio valstybių diplomatams ar kitiems oficialiems pareigūnams teikiamą informaciją. Rekomenduotina užsieniečiams nepasakoti apie atmosferą darbovietėje, neapibūdinti savo ir bendradarbių detalių darbo funkcijų, necharakterizuoti bendradarbių ir neaptarinėti jų būdo savybių ar asmeninių rūpesčių. Taip pat reikėtų riboti apie save pateikiamą informaciją.
- Atkreipti dėmesį, jei užsienio diplomatai ar kiti oficialūs asmenys siekia palaikyti neoficialius draugiškus santykius: kviečia susitikinėti kavinėse, restoranuose, pramogauti ar kitaip kartu leisti laiką. Jei susidraugavote su užsieniečiu, pagalvokite, ar jam iš tikrųjų reikia Jūsų draugystės, ar tik informacijos.
- Vengti neformalaus bendravimo su užsienio diplomatais ar kitais pareigūnais, kurie koku nors būdu atsilygina už suteiktą informaciją (net ir tokią, kurią nesunkiai galima surasti internete).
- Išlaptintos informacijos subjektų darbuotojai negali atskleisti jiems patikėtos ir žinomos išlaptintos ir tarnybinės informacijos jokiam kitam asmeniui, išskyrus atvejus, kai tai leidžia įstatymai. Dirbant su tokia informacija, visuomet reikia laikytis principo „būtina žinoti“: dalintis su bendradarbiais tik tokia informacija, kuri tikrai būtina jų funkcijoms atlikti.
- Negalima valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios bei kitos jautrios informacijos perduoti atviromis ryšio priemonėmis (nešifruotu telefono ryšiu, elektroniniu paštu).
- Nelaikyti išlaptintos ar jautrios informacijos prie interneto ar kito neapsaugoto tinklo prijungtame kompiuteryje. Taip pat negalima dirbti su išlaptinta informacija kompiuteryje, prie kurio jungiamos USB laikmenos.
- Rusijos ir Baltarusijos teritorijoje vengti atsitiktinių pažinčių ir elgesio, kuris galėtų tapti pagrindu Jus kompromituoti. Taip pat rekomenduojama be priežiūros nepalikti mobiliųjų telefonų, elektroninės įrangos, asmeninių ir tarnybinių dokumentų.

Kaip elgtis susidūrus su šnipinėjimu?

Siekiant išsiaiškinti ir neutralizuoti užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklą, nukreiptą prieš Lietuvos Respublikos interesus, labai svarbus yra visuomenės sąmoningumas, budrumas ir iniciatyva. Lietuvos piliečių sugebėjimas atpažinti užsienio žvalgybų veiklą bei įvertinti galimus pavojus yra reikšmingas šnipinėjimo grėsmes mažinantis veiksnys.

Jei Jums kilo įtarimų, kad Jus ar Jūsų organizaciją šnipinėja užsienio valstybių žvalgybos tarnybos, prašome kreiptis į Valstybės saugumo departamentą (toliau – VSD). Mūsų darbuotojai

padės Jums įvertinti, ar pavojus yra realus, ir imsis veiksmų, kad šnipinėjimo veikla būtų nutraukta. VSD užtikrins Jūsų ir artimųjų saugumą ir padarys viską, kad Jūs ar Jūsų karjera nenukentėtų. Jei su žvalgybos tarnybomis susidūrėte užsienyje, prašome iš karto kreiptis į Lietuvos diplomatinėse atstovybėse dirbančius konsulinčius darbuotojus arba grįžę kreipkitės į VSD.

Apsaugoti Lietuvos Respubliką ir jos piliečius nuo kenksmingos užsienio žvalgybos tarnybų veiklos yra vienas svarbiausių VSD uždavinių, tačiau jam įgyvendinti reikia Jūsų pasitikėjimo ir paramos.

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas

Vytenio g. 1, 03113 Vilnius

Tel.: 8-70666475

(8-5)2124991 (budėtojai)

El.paštas: vsd@vsd.lt